

До діалогових стратегій також відносимо такі стратегії, пов'язані зі змістом того, про що йде мова: неоднозначності, заперечення, коментування, наведення прикладу, зміни теми тощо. Відповідно такі стратегії називаються змістовими [1, с. 87]. Розглянемо їх на прикладі: *Most soil-improving strategies work slowly over several years, although some produce results sooner. In contrast, management practices that degrade soil are often apparent immediately. For example, working your soil when it is too wet will compact the soil and degrade its structure* (Berton, *Smart Water Use on Your Farm or Ranch*, 2003, p. 2).

В уривку автор подає коментар щодо попередньої інформації. Ця мовленнєва стратегія пронизує весь текст наукового агротехнічного дискурсу. Автор зазвичай коментує, наводить приклад, переходить від одного пункту до іншого. Ця стратегія реалізує в собі експланаторну й аргументативну функції з боку мовця і пізнавальну – з боку реципієнта.

У рамках риторичних стратегій використовуються різноманітні прийоми і техніки ефективного впливу на адресата [2, с. 104–109]. Стратегії, що залежать від культурно-специфічних і національних норм комунікації, іменуються етнокультурними [1, с. 88]. Яскравим прикладом реалізації етнокультурних стратегій є вживання фразеологізмів, ідіом, афоризмів тощо: *There are countless interrelationships within the natural kingdoms and in their connections with man... Technical thinking will have to be placed at the service of an inner attitude. «In living nature nothing happens that is not connected with the whole.» said Goethe in his essay «Der Versuch als Vermittler zwischen Objekt und Subjekt»* (Herbert, *Bio-dynamic Agriculture*, 1976, p. 76–77).

Отже, в етнокультурних стратегіях реалізується явище інтертекстуальності. Ця мовленнєва стратегія сприяє розумінню тексту читачем, оскільки автор використовує прості, не характерні для наукового дискурсу слова та вирази. Етнокультурні стратегії реалізують експланаторну функцію з боку адресанта і пізнавальну функцію з боку адресата.

До риторичних стратегій відносимо стратегії, пов'язані з естетикою словесного вираження: образного посилення, запобігання стереотипам. За Л. Р. Безуглою [1, с. 89], це естетичні стратегії: *The characteristics exhibited by an animal – its phenotype – e.g., milk yield and growth rate, are dependent on two factors: (1) the genes that it inherits from its parents, i.e., its genotype; (2) the effects of the environment in which the animal is kept. These two factors are commonly referred to as 'nature' and 'nurture', particularly in the human context* (Ball, *Reproduction in Cattle*, p. 231). У прикладі для емпатичного виділення цих факторів використано каламбур або гру слів *nature / nurture*, що ще більше привертає увагу читача.

Проте, на нашу думку, класифікації, наведені вище [2, с. 104–109; 1, с. 82–89], не враховують мовленнєву стратегію наукової новизни, яка постійно присутня (експліцитно чи імпліцитно) в текстах англомовного наукового агротехнічного дискурсу. Стратегія наукової новизни охоплює активне відображення нових технологій із акцентуванням того, які складнощі та невирішені питання існують на сучасному етапі. Приміром, в агротехнічній галузі – це нове обладнання тракторів, комбайнів, навігаційні системи, переробка та зберігання сировини, нові види контролю, комп'ютерне управління технологічними процесами, ергономіка техпроцесів тощо. У мові та мовленні стратегія наукової новизни проявляється у використанні спеціальної лексики, термінів-неологізмів зокрема. Так, у праці *Reymond Pagé. Down on the farm* (Pagé, *Down on the farm*, 2004) опис і обгрунтування наукової новизни, а саме нових технологій і обладнання в сільському господарстві, є основною метою автора.

Стратегія наукової новизни реалізує в собі всі функції дослідженого дискурсу, а саме: інформаційну, функцію впливу, доказовості істинності знань, аргументації, експланаторну, комунікативну функції з боку адресанта та пізнавальну й комунікативну з боку адресата.

Стратегія поведінки учасників комунікації у сфері англомовного наукового агротехнічного дискурсу реалізується за допомогою конкретних мовленнєвих дій, що являють собою вибір оптимальних засобів та способів комунікації. Цей підбір стосується не тільки вибору стилю, але й жанру, композиційної форми тексту. Кожна стратегія реалізує в собі певну функцію, причому, як правило, не одну, а цілий комплекс прагматичних функцій. Це зумовлено тим, що мовленнєві стратегії автора переслідують певну комунікативну мету для реалізації плану спілкування, щоб адресант активно сприймав текст повідомлення і правильно тлумачив мовленнєві дії мовця.

Перспективою подальшого дослідження є вивчення стратегій і тактик мовленнєвої поведінки автора у різножанрових текстах англомовного наукового агротехнічного дискурсу.

Література:

1. Безугла Л. Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : [монографія] / Л. Р. Безугла. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. – 332 с.
2. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – [2-е изд., стереотип.]. – М. : USSR, 2008. – 284 с.
3. Brown P. Politeness: Some universals in language usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge : University Press, 1987. – 345 p.
4. Grice H. P. Logic and Conversation / H. P. Grice // Syntax and semantics 3: Speech arts // ed. by Peter Cole and Jerry L. Morgan. – New York : Academic Press, 1975. – P. 41–58.
5. Leech G. N. Principles of pragmatics / G. N. Leech. – L., N.Y. : Longman, 1996. – 250 p.

УДК 811.111

И. П. Полонская,

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, г. Киев

ЗАМЕЩЕНИЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ И ОРГАНИЗАЦИЯ ДИСКУРСА

У статті розглядається корелятивне заміщення висловлення як дискурсивне явище, аналізуються ендофоричні зв'язки, виділяються слова, що спеціалізуються в функції заміщення висловлення, вказується єдиний критерій заміщення.

Ключові слова: висловлення, корелят, антецедент, постцедент, анафоричне/катафоричне/діафоричне заміщення, дискурс.

В статье рассматривается коррелятивное замещение высказывания как дискурсивное явление, анализируются эндофорические связи, выделяются слова, специализирующиеся в функции замещения высказывания, указывается единственный критерий замещительности.

Ключевые слова: высказывание, коррелят, антецедент, постцедент, анафорическое/катафорическое/диафорическое замещение, дискурс.

The article deals with substitution of the utterance as a discourse phenomenon, analyses endophoric cohesion, distinguishes the words that specialize in utterance substitution, identifies the single criterion of substitution.

Keywords: *utterance, correlate, antecedent, postcedent, anaphoric/cataphoric/diaphoric substitution, discourse.*

Замещение относится к таким явлениям, которые не имеют однозначной трактовки в лингвистике. При широком понимании замещение рассматривается как средство избежать прямого вербального повторения ранее названной единицы. Традиционно свойством заместителей является обеспечение структурной полноты синтаксической единицы. При таком понимании выделяется ограниченная группа заместителей (или заместителей в узком смысле слова).

Если признать в качестве исходного такой признак, как наличие коррелята, т.е. единицы, с которой заместитель соотносится в предшествующем или/и последующем контексте, то все случаи замещения можно разделить на два типа: коррелятивное и некоррелятивное. Некоррелятивные заместители можно рассматривать как десемантизированные заполнители позиций, их употребление обязательно. Коррелятивные заместители обладают семантической проекцией на замещаемые элементы.

Для обозначения коррелята в предшествующей позиции используется термин «антецедент», в последующей – «постцедент». В литературе дискутируется вопрос о том, можно ли признавать замещением случаи, когда заместитель соотносится с постцедентом. Некоторые исследователи предлагают их не учитывать [1, с. 11]. Но если принимать во внимание системный характер языка, то следует согласиться с теми, кто признает замещением и те более редкие случаи, когда коррелят находится в постпозиции к замещаемому элементу.

Замещение в нашем понимании носит релятивный характер. Под замещением мы понимаем такое отношение между элементами текста, при котором один элемент (замещающий) обладает семантической проекцией на другой (замещаемый), представляя его обобщенно и компактно. **Задачей данной статьи** является определение роли замещения высказывания в организации дискурса. **Материалом исследования** послужили примеры из произведений англоязычной художественной литературы.

Как свидетельствует фактический материал, средства замещения высказывания весьма разнообразны. В сферу замещения высказывания вовлекаются:

- 1) слова речевой семантики (advice, confession, greeting, promise, question, remark, statement, suggestion, words, answer, information, message, news и под.);
- 2) слова мыслительной семантики (assumption, conjecture, guess, idea, opinion, presumption, supposition, thought, view и под.);
- 3) слова широкой семантики (thing, stuff, matter и под.);
- 4) местоимения this, that, it, what, which;
- 5) местоименное наречие so.

Заместителями высказывания выступают единицы, представляющие разные лексико-грамматические классы слов. Однако выполнение ими одинаковой роли – функции замещения – позволяет считать их функциональными синонимами. Заметим, что приведенный в качестве примера список заместителей высказывания не является конечным, возможно включение в него и других заместителей.

Среди перечисленных средств выделяются заместители, специализирующиеся в функции замещения высказывания. Таковыми являются слова речевой и мыслительной семантики. Другие заместители (слова широкой семантики, местоименные слова) могут замещать как целые высказывания, так и отдельные слова.

Подавляющее большинство заместителей кореферентно замещаемым высказываниям. Однако кореферентность (или референтное тождество) замещающего и замещаемого элементов не является единственной основой их отношения. Анализ фактического материала показывает, что некоторые слова обладают семантической проекцией на высказывания и представляют его обобщенно и компактно, т.е. являются заместителями, если во включающем высказывании они выполняют функцию предикатива. Такие слова, функционирующие в составе ядра предиката, находятся на сигнификативном уровне [3, с. 25]. Между ними и замещаемыми высказываниями устанавливаются не кореферентные, а косигнификативные отношения. Заместитель и антецедент/постцедент косигнификативны и при вхождении заместителя в конструкции that kind of..., that type of..., that sort of..., ...like that.

Итак, кореферентность не может служить основанием замещения. Между заместителем и замещаемым высказыванием имеет место либо отношение кореферентности, либо отношение косигнификативности. Единственным критерием заместительности для всех слов является обязательное наличие в тексте коррелята (антецедента/постцедента).

Коррелятивное замещение относится к дискурсивным явлениям, поскольку его использованием создается связанная речь (дискурс) [2, с. 7]. Связность возникает там, где интерпретация одного из элементов текста зависит от другого элемента [5, с. 291]. Наличие в высказывании коррелятивного заместителя автоматически связывает его с антецедентом/постцедентом, т.к. заместители характеризуются смысловой недостаточностью – синсемантией, которая восполняется посредством проекции на замещаемый элемент, следующий для заместителя «семантическим источником» (термин Л.Теньера [4, с. 100]). Семантическая проекция на замещаемый элемент может быть ретроспективной (анафора), проспективной (катафора) и ретро-проспективной (диафора). Анафорическая, катафорическая и диафорическая связи определяются как эндофорические (т.е. внутритекстовые или текстуально-выраженные).

Со своим антецедентом заместитель соотносится посредством анафорической связи. Анафорическое замещение связано с восстановлением уже известного содержания. Адресантом антецедента и адресантом высказывания, в состав которого входит заместитель, может быть либо один и тот же персонаж, либо разные персонажи, например:

‘(...) **The boy is bound to be difficult.** Even without knowing him one could predict **that.** (...)’ [7, p. 91],
As Sharon poured sherry, Alan ventured, «**You have a beautiful home, Senator.**»
«I’m delighted you think **so**, my boy.» [3, p. 108].

Со своим постцедентом заместитель соотносится посредством катафорической связи. Катафора привлекает внимание к информации, эксплицитно выраженной в последующем тексте.

Как указывалось выше, заместитель является синсемантическим элементом, требующим своей расшифровки. Адресат знает, что если такой расшифровки нет в предшествующем тексте, то ее следует ожидать в последующем. Иными словами, четкая проспективная проекция, исходящая от заместителя, позволяет с большей долей вероятности предсказать появление постцедента.

Адресантом постцедента и адресантом включающего заместителя высказывания также может быть либо один и тот же персонаж, либо разные персонажи, например:

‘I have a **request**, sir, from General Butler, who is still at Annapolis. **Would you allow our Massachusetts men to board here at the Treasury?**’ [10, p. 193],

«(...) Anyway, let’s hear your **proposition**.»

‘**If you pick out three of your mares that you consider most suitable, you can send them to Warrior for no fee, and we’ll go halves on the foals they produce.**» [1, p. 320].

Диафорическая связь двунаправлена. При диафорическом замещении заместитель имеет одновременно и антецедент, и постцедент, он находится в интерпозиции. Тестом на диафорическое замещение является проба на поочередное элиминирование антецедента и постцедента. Если при этом заместитель полностью или частично интерпретируется оставшимся элементом (постцедентом или антецедентом), то он является диафорическим заместителем. С точки зрения семантики постцедент диафоры представляет собой

1) повтор антецедента:

«(...) **I am the boss**.»

«**That’s right. You are the boss.**» [5, p. 149],

2) пояснение, конкретизацию:

‘**That kid isn’t going to stay in Green Hollow for long,**’ the headwaiter said. ‘You mark my words. **She’ll be in New York or Hollywood before the season is over.** (...)’ [8, p. 303],

3) обобщение:

«**There, I’ve told you and now you must comfort me. That’s what a wife is for. You tell her awful things and she tells you they’re not really awful and you cheer up.**» [6, p. 381].

Показателями диафорического замещения могут служить некоторые глаголы. К ним относятся, например, to repeat, to reiterate, to revert, to reword и под. В значениях указанных глаголов представлен компонент «повтор»:

to repeat – to say or do **again**,

to revert – to talk about or consider **again**,

to reword – to say or write **again** in different words. Приведем примеры:

‘**Has anyone any ideas what our losses have been?**’ asked Seward. (...)

‘I **revert** to my original **question**, Mr. Stanton. **What have been our casualties during the last year?**’ [10, p. 594],

«**Yet you still went ahead and marketed the drug?**»

«Senator, with any new drug there are always negative opinions. All of them must be examined carefully and assessed. ...»

«Please, Mrs. Jordan. I am not asking for a lecture on the practices of the pharmaceutical industry. My **question** requires a simple ‘yes’ or ‘no’. I **repeat**: **Knowing about those reports, did your company go ahead and sell that drug to pregnant American women?**» [4, p. 376].

Соотносясь одновременно как с антецедентом, так и с постцедентом, диафорические заместители играют важную роль в организации дискурса. Если при анафоре и катафоре осуществляется однократная семантическая проекция, то при диафоре – двукратная. Большее число проекций заместителя свидетельствует о его большем функциональном весе.

При диафорическом замещении один и тот же персонаж может быть адресантом высказывания, в состав которого входит заместитель, и адресантом антецедента и постцедента:

«**Then tell me – why are there only two men working on this case?**»

O’Brien stared at the president.

«I asked you a **question. Why are there only two men working on the Martinez assassination?**» [9, p. 111].

Интересным представляется такое диафорическое замещение, при котором один персонаж является адресантом антецедента, а другой – адресантом инкорпорирующего заместитель высказывания и адресантом постцедента:

«(...) **She has very little money, I understand.**»

Simon looked at him with admiration.

«(...) Do you know, I hadn’t thought of **that. Jackie’s as poor as they make them.**» [2, p. 69].

Обычно коррелятивное замещение рассматривается как бинарное (англ. binary), т.е. двухэлементное отношение. Однако, как видим, свойство бинарности в чистом виде характерно лишь для анафорического и катафорического замещения. Диафорическое замещение предстаёт как тернарное (англ. ternary), т.е. трёхэлементное отношение, так как при устранении антецедента либо постцедента диафорическое замещение перестаёт быть таковым и становится катафорическим или анафорическим соответственно.

Анафорические, катафорические и диафорические заместители представляют замещаемые элементы обобщенно. Анафорическое замещение является индуктивным способом представления замещаемого элемента (от конкретного к общему), катафорическое замещение – дедуктивным способом (от общего к конкретному), диафорическое – индуктивно-дедуктивным (от конкретно к общему – от общего к конкретному).

Подводя итог вышесказанному, подчеркнем, что между заместителями и дискурсом устанавливается двусторонняя зависимость: с одной стороны, заместители зависят от дискурса, так как их значение раскрывается в дискурсе, а с другой стороны, они являются составными элементами дискурса, скрепляя его в содержательном и структурном отношении.

В дальнейшем заслуживают специального рассмотрения заместители, обладающие семантической проекцией на целые фрагменты текста.

Литература:

1. Огоновська О. В. Дієслівне заміщення в англійській мові / О. В. Огоновська. – Львів : Світ, 1991. – 127 с.
2. Почепцов Г. Г. Дискурсивный и композитный уровни лингвистического анализа текста / Г. Г. Почепцов // Лингвистика текста и обучение иностранным языкам: Сб. науч. статей. – Киев, 1978. – С. 6–16.
3. Старикова Е. Н. Односоставные именные предложения в современном английском языке / Е. Н. Старикова // Номинализация в современном английском языке. – Киев, 1982. – С. 21–41.
4. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер. – М. : Прогресс, 1988. – 654 с.
5. Halliday M. A. An Introduction to Functional Grammar / M. A. Halliday. – London : A Division of Hodder and Stoughton, 1990. – 387 p.

Список источников иллюстративного материала:

1. Burden P. Warrior’s Son / P. Burden. – London : New English Library, 1991. – 624 p.
2. Christie A. Death on the Nile / A. Christie. – New York : Bantam Books, 1986. – 276 p.
3. Hailey A. In High Places / A. Hailey. – New York : A Dell Book, 1986. – 376 p.
4. Hailey A. Strong Medicine / A. Hailey. – New York : A Dell Book, 1986. – 445 p.

5. Kennedy W. Ironweed / W. Kennedy. – New York : Penguin Books, 1988. – 227 p.
6. Murdoch I. Henry and Cato / I. Murdoch. – Harmondsworth : Penguin Books, 1977. – 400 p.
7. Parker R. Early Autumn / R. Parker. – Harmondsworth : Penguin Books, 1985. – 203 p.
8. Shaw I. The Top of the Hill / I. Shaw. – London : New English Library, 1985. – 320 p.
9. Sohmmer S. Favourite Son / S. Sohmmer. – New York : Bantam Books, 1988. – 530 p.
10. Vidal G. Lincoln / G. Vidal. – London : Grafton Books, 1986. – 862 p.

УДК 811.111:004.738.5

Т. Л. Полякова,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

КОМУНІКАТИВНІ ФУНКЦІЇ У ЖАНРІ ТВИТІНГ В АНГЛОМОВНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

У статті розглядаються питання появи нового виду комунікації – інтернет-комунікації та зумовлене цим виникнення інтернет-жанрів. У роботі також аналізуються комунікативні функції інтернет-жанру твітінг у сфері англомовної політичної інтернет-комунікації та особливості їх мовної реалізації.

Ключові слова: інтернет-комунікація, інтернет-жанр, твітінг, твіт, комунікативні функції.

В статье рассматриваются вопросы возникновения нового вида коммуникации – интернет-коммуникации и обусловленное этим появление интернет-жанров. В работе также анализируются коммуникативные функции интернет-жанра твиттинг в сфере англоязычной политической интернет-коммуникации и особенности их языковой реализации.

Ключевые слова: интернет-коммуникация, интернет-жанр, твиттинг, твит, коммуникативные функции.

The article considers the issues of a new form of communication – political Internet-communication that in turn led to the emergence of new digital genres. The paper also analyzes communicative functions in the genre twitting in the English-language political Internet communication and the means of their linguistic implementation.

Key words: Internet-communication, digital genre, twitting, twit, communicative functions.

Постановка проблеми. З появою інтернет-технологій сучасна лінгвістика все частіше звертається до виділення особливостей функціонування мови в мережі Інтернет і до визначення інтернет-жанрів [1; 3]. Мова Інтернету як підсистема мови [4] є невід'ємною частиною сучасної англійської мови та відіграє все більшу роль у зв'язку з інтенсифікацією комунікативних потоків в мережі Інтернет.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної тематики показує, що Інтернет став не тільки сучасною технологією, яка застосовується з метою швидкого пошуку і передачі інформації. Завдяки Інтернету істотно розширилася як міжособистісна, так і будь-які інші соціальні комунікації, що призвело до появи нового виду комунікації – комп'ютерно-опосередкованої комунікації (від англ. *Computer-mediated communication*) [8] і згодом – до виникнення поняття *інтернет-комунікації*.

Використання Інтернету з метою комунікації в багатьох сферах нашого життя і, зокрема, у сфері політики, ставить питання про вивчення мови, що обслуговує дану сферу комунікації, оскільки для вчених-лінгвістів великий інтерес представляє здатність Інтернету з'єднувати текст, графіку, відео та аудіоінформацію [5, с. 145]. Аналіз мови, яка обслуговує інтернет-комунікацію, став предметом дослідження нового напрямку мовознавства – *інтернет-лінгвістики*.

У рамках інтернет-лінгвістики виділено основні конститутивні ознаки та функції інтернет-комунікації [12], з'ясовано важливіші лінгвальні властивості англомовної інтернет-комунікації [8], схарактеризовано окремі інтернет-жанри [3]. Виділення інтернет-жанрів у межах інтернет-лінгвістики ускладнено стрімким розвитком інтернет-технологій: жанри в комунікативному просторі Інтернету формуються і видозмінюються набагато швидше, ніж у реальній комунікації. Під впливом інтернет-технологій з'являються нові гібридні інтернет-жанри.

Одним з нових гібридних жанрів інтернет-комунікації є *твітінг* – інтернет-жанр, що забезпечує спілкування у сфері політичної комунікації за допомогою інтернет-сервісу Твіттер. Його основною комунікативною одиницею є твіт – повідомлення у формі короткого тексту обсягом до 140 знаків.

Твітінг є одним з найбільш популярних інтернет-жанрів, які активно використовуються у сфері політики. Багато відомих політичних діячів використовують даний жанр як ще один спосіб заявити про себе в мережі Інтернет.

Наразі твітінг вивчають переважно в соціологічному і психологічному аспектах [11]. З позиції лінгвістики розглядають окремі методологічні принципи та прагматичні питання твітінгу, досліджують особливості мовного оформлення жанру, які пов'язані переважно з технологічним фактором [10].

Однак відсутність цілісного уявлення про сутність інтернет-жанру твітінг, його жанротвірні параметри і, зокрема, основні комунікативні функції у сфері англомовної політичної інтернет-комунікації обумовлюють **актуальність роботи**.

Таким чином, **завданням** даного дослідження є аналіз основних комунікативних функцій інтернет-жанру твітінг у сфері англомовної політичної інтернет-комунікації та особливості їх мовної реалізації.

Матеріалом дослідження слугували 5 561 повідомлення – твіти, дібрані з офіційних домашніх сторінок десяти найбільш популярних у Твіттері політичних діячів США (Барак Обама, Арнольд Шварценеггер, Альберт Гор, Джон Маккейн, Ньют Гінґріч, Гейвін Ньюсом, Корі Букер, Джеррі Браун, Мітт Ромні, Сара Полін).

Виклад основного матеріалу дослідження. Говорячи про функції політичної комунікації в мережі Інтернет з точки зору мови, дослідники відзначають, що вони в основному збігаються з функціями мови в традиційній сфері комунікації, проте відрізняються засобами реалізації внаслідок опосередкування інтернет-комунікації технічним каналом зв'язку [6, с. 157], а також часто відсутністю прямого контакту між автором та адресатом в часі і просторі. Серед основних функцій політичної інтернет-комунікації виділяють *комунікативну, когнітивну, інформативну, культурутворючу, естетичну* [4; 6, с. 157–158], *експресивну, сугестивну функції* [6, с. 158], *функцію персуазивного мовного впливу* [1, с. 29; 6, с. 158].

Говорячи про комунікативні функції у жанрі твітінг у сфері політичної інтернет-комунікації, можна відзначити, що в ньому представлені всі з перерахованих функцій. Крім того, в одному твіті можуть поєднуватися кілька комунікативних функцій, однак, як показав аналіз досліджуваного корпусу твітів політичної сфери, домінуючими функціями комунікації в досліджуваному жанрі є інформативна функція і персуазивна.